

1. Kulttuurinen moninaisuus

Yksilöt ja ryhmät ovat kulttuurisesti monimuotoisia ja muuttuvia. Kulttuuri nähdään historiallisesti ja sosiaalisesti välittyvänä merkitysten järjestelmänä, joka ilmenee erilaisten symbolien muodossa. Niiden avulla havaitaan, hankitaan tietoa, kommunikoidaan ja toimitaan. Visuaalisen kulttuurin merkitykset muokkaavat ihmisen käsitystä maailmasta ja suuntaavat hänen toimintaansa.

Kuvataiteen opetuksessa tarjotaan välineitä kulttuurisen moninaisuuden havaitsemiseen, tarkasteluun ja arvostamiseen. Oppilaat tutkivat oman kulttuuri-identiteettinsä ulottuvuuksia. He tarkastelevat erilaisten ryhmien kuvakulttuureja ja toimintatapoja sekä niihin liittyviä arvoja. Oppilaat käsittelevät kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä ja oppivat vaikuttamaan niihin.

2. Identiteetti

Yksilön kulttuuri-identiteetti muodostuu osallisuudesta erilaisissa kulttuurisissa ryhmissä. Ne voivat perustua ikään, sukupuoleen, kieleen, kykyihin, asuinpaikkaan, sosiaaliryhmään, maailmankatsomukseen ja etnisyyteen. Kulttuuri-identiteetin ulottuvuuksia tarkastellaan eri näkökulmista ja suhteessa yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt heijastavat ja muokkaavat kulttuuri-identiteettiä. Näin yksilöiden kulttuuri-identiteetit ovat koko ajan muutoksessa.

3. Kulttuurinen osaaminen

Kulttuurinen osaaminen on kykyä tunnistaa kulttuurisia vaikutuksia yhteiskunnassa, arjessa ja mediassa. Siihen kuuluu, että oppilas tuntee ja arvostaa elinympäristöään, sen kulttuuriperintöä ja kulttuuri-identiteettiään. Kulttuurista osaamista on myös kyky välittää, muokata ja luoda kulttuuriperintöä. Se on kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväen elämäntavan edistämistä sekä toimimista joustavasti eri ympäristöissä. Kulttuurinen osaaminen tarkoittaa, että oppilas osaa tarkastella visuaalisen kulttuurin ilmiöitä ja teoksia eri näkökulmista. Oppilas osaa myös ilmaista tunteitaan, ajatuksiaan ja näkemyksiään kuvilla ja muilla keinoilla. Kulttuurista osaamista on, että oppilas esittää mielipiteensä rakentavasti ja toimii eettisesti. Hän osaa myös edistää toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttia sen eri ilmenemismuodoista.

4. Kuva

Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä (reproduktio). Kaikki kuvat edustavat visuaalista kulttuuria.

5. Kulttuuriperintö

Kulttuuriperintöä voidaan lähestyä maailmanlaajuisesti, kansallisesti, paikallisesti tai oppilaan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opetuksessa huomioidaan erilaisten Suomessa eläneiden ja

elävien ryhmien perinteet. Kulttuuriperintöopetuksen tavoitteena on oppia vastaanottamaan, ymmärtämään ja tuottamaan aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä. Kulttuuriperintöä vaalitaan ja muokataan tulkitsemalla kulttuuriin liittyviä arvoja sekä toimintatapoja. Kuvataiteessa perehdytään kulttuurisiin merkityksiin tutkimalla visuaalisen kulttuurin tuotteita sekä niihin liittyviä käytäntöjä. Kulttuuriperintöopetus antaa oppilaalle välineitä kulttuuri-identiteetin rakentumiseen.

6. Traditio

Kulttuurinen monimuotoisuus syntyy yksilöllisistä kokemuksista, jotka liittyvät historian, perinteen, traditioiden ja kulttuuriryhmien erityispiirteisiin. Traditiot ovat perinteeseen pohjautuvia käytäntöjä kuten kuvia, vaatteita ja ruokia, jotka sitovat yksilön ryhmään. Kulttuuriperintöopetuksessa käsitellään traditioiden vaikutuksia nykyaikaan ja suuntaudutaan tulevaisuuteen. Perinne ilmenee kulttuuriryhmältä omaksutuissa ajattelu- ja toimintatavoissa. Historia liittyy yksilön käsityksiin kulttuuriryhmien menneisyydestä.

7. Taiteelle ominainen työskentely

Taiteelle ominainen tutkiva ja ilmiökeskeinen työskentely edustaa kokonaisvaltaista tiedonkäsitystä, jossa yhdistyy taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne. Toimintatapa tukee pitkäjänteistä työskentelyä ja tavoitteellista taideoppimista. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Moniaistiset havainnot, tunteet, visuaaliset esitykset ja kulttuuriset symbolit yhdistyvät vuorovaikutteisissa tilanteissa. Taiteelle ominaiseen työskentelyyn liittyy kokeilemistä, monipuolisten oppimisympäristöjen hyödyntämistä, taiteidenvälisyyttä sekä yhteistyöprojekteja. Keskeisiä sisältöalueita voidaan lähestyä nykytaiteelle ominaisia toimintatapoja soveltaen - ilmaisun, osallistumisen ja vaikuttamisen kautta.

8. Kokemuksellinen oppiminen

Oppimisessa lähdetään liikkeelle oppilaan sisäiseen tai ulkoiseen todellisuuteen liittyvästä kokemuksesta, joka taideoppimisessa kiinnittyy usein toimintaan. Sen herättämistä havainnoista ja tunteista keskustellaan tai niiden pohjalta tehdään kuvia tai muita esityksiä. Oppilas pohtii tarkasteltavaan visuaalisen kulttuurin tuotteeseen tai ilmiöön liittyviä aikaisempia tietojaan ja esiymmärrystään yksin ja muiden kanssa. Tämän jälkeen etsitään kohteeseen liittyviä uusia tietoja. Sanallisen, kuvallisen ja kehollisen tutkimisen tulokset ilmaistaan uusina kuvina, esityksinä ja tuotteina, joiden pohjalta voidaan edetä uusiin tulkintoihin ja teoksiin.

9. Kuvataide ja muu visuaalinen kulttuuri

Kuvataide on osa visuaalista kulttuuria, kun kuvataiteella viitataan taidemuotoon (eikä oppiaineen nimeen). Siten visuaalinen kulttuuri on kuvataideopetuksen yläkäsite.

Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat

- oppilaiden omaehtoisesti tuottamat kuvat
- luonto, rakennettu ympäristö, esineet ja median kuvat
- erilaisten yksilöiden ja ryhmien taiteeksi kutsumat teokset

Teos, tuote tai ilmiö voi eri yhteyksissä edustaa visuaalisen kulttuurin eri alueita. Esimerkiksi taiteeksi voidaan kutsua mitä tahansa visuaalisen kulttuurin tuotetta. Yläkäsitteeseen taide sisältyy kaikki taidemuodot. Taide-sanalla viitataan joissakin yhteyksissä pelkästään kuvataiteeseen.

10. Näkemykset taiteen tehtävistä

Opetuksessa tuotetaan ja tulkitaan visuaalisen kulttuurin teoksia liittämällä ne erilaisiin taideteorioihin. Samalla voidaan pohtia eri aikojen ja kulttuuristen ryhmien käsityksiä siitä

- mikä on taidetta
- mitä pidetään hyvänä taiteena
- millaisia tehtäviä taiteilijalla on
- mikä on taiteen merkitys yksilölle ja yhteiskunnalle
- millaisia esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja taiteeseen kytkeytyy

11. Välineet, materiaalit, teknologiat ja ilmaisun keinot

Välineet, materiaalit ja teknologiat valitaan sisältöjä ja oppilaan ilmaisua tukien. Oppilasta ohjataan kokeilemaan erilaisia ilmaisun keinoja erilaisin tavoin ja välinein, mutta myös mahdollistetaan pitkäaikaisempi syventyminen jonkin tietyn välineen, materiaalin tai tekniikan käytössä. On tärkeä tutustuttaa oppilaat sekä perinteisten että uusien kuvantekemisen välineistöihin, materiaaleihin ja teknologioihin.

12. Monilukutaito

Visuaalisen kulttuurin monilukutaito tarkoittaa kykyä analysoida ja tulkita silmin havaittavia kulttuurin tuotteita sekä kykyä tuottaa ja käyttää kuvia omassa viestinnässä.

Monilukutaitoinen oppilas

- tulkitsee ja tuottaa erilaisia visuaalisen kulttuurin tuotteita
- hyödyntää niiden tulkinnessa erilaisia tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja
- tulkitsee visuaalisen kulttuurin tuotteita eri näkökulmista
- tarkastelee niiden suhdetta tekijän ja katsojan kulttuuri-identiteetteihin.

13. Tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja

Kaikki koulun oppiaineet kehittävät kulttuurista lukutaitoa. Jokainen oppiaine voi hyödyntää numeraalista, verbaalista, visuaalista, auditiivista ja kinesteettistä tutkimista. Tutkimisen tulokset voidaan myös ilmaista muiden kuin oppiaineelle tyypillisten esitystapojen avulla. Taiteissa hyödynnetään eri tiedonalojen kieliä ja lukutapoja, mutta jokaiseen taiteenalaan sisältyy myös ainoastaan sille ominaisia todellisuuden esittämisen ja tulkinnan tapoja.

14. Museot ja muut kulttuurikohteet

Museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin tutustutaan mahdollisuuksien ja paikkakunnan tarjonnan mukaan. Sen lisäksi aineelliseen ja aineettomaan kulttuuriperintöön tutustutaan perehtymällä esimerkiksi museoiden kokoelmiin verkon välityksellä.

VUOSILUOKKIIN 1-2 LIITTYVÄT KÄSITTEIDEN AVAUKSET

15. Mielikuva

Mielikuvat ovat mielen sisäisiä kuvia, jotka rakentuvat aistihavainnoista, symboleista, kokemuksista ja tunteista. Kuvallisessa ajattelussa hyödynnetään mielikuvia, joita synnytetään moniaistisesti esimerkiksi sanojen, makujen ja liikkeiden avulla. Mielikuvat ovat keskeinen osa taiteellista luomisprosessia ja mielikuviituksen edistämistä. Mielikuville annetaan opetuksessa konkreettisia muotoja erilaisina visuaalisina tuotoksina. Rikas mielikuviutus auttaa havainnoimaan ympäristöä kriittisesti ja kuvittelemaan vaihtoehtoisia toimintatapoja.

16. Kuvataiteen käsitteistö

Kuvataiteen opetus perustuu verbaalisille ja visuaalisille käsitteille. Esimerkiksi keltainen on sovittu sanallinen vastine tietylle värille, neliö tietylle muodolle. Yksilöt ja ryhmät käyttävät erilaisia sanallisia ja kuvallisia käsitteitä, joiden avulla he ilmaisevat käsityksiään ja arvojaan.

Kuvataiteen tunneilla opitaan

- tekniikoita, välineitä ja materiaaleja kuvaavia termejä (esimerkiksi maalaaminen, kamera, savi)
- kuvallisiin ilmaisukeinoihin liittyviä käsitteitä (esimerkiksi sommittelu, harmonia)
- laajempia visuaalisia ilmiöitä ja sisältöjä kuvaavia käsitteitä (esimerkiksi kauneus, mainonta)

17. Kuvallisen tuottamisen keinot

Kuvallisen tuottamisen keinoilla tarkoitetaan välineitä, materiaaleja ja tekniikoita, joilla kuvailmaisua harjoitellaan ja erilaisia kuvia tehdään.

18. Kuvien tuottaminen ja tulkinta

Kuvien tuottaminen ja tulkinta ovat rinnakkaisia ja toisiaan tukevia ulottuvuuksia kuvataideopetuksessa. Visuaalisen kulttuurin tuottamisen, välittämisen ja vastaanottamisen kysymyksiä käsitellään opetuksessa keskustelemalla ja kuvia tekemällä. Kuvallista työskentelyä ja muiden taiteenalojen toimintatapoja hyödynnetään myös tulkinnassa.

Kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria tarkastellaan erilaisista näkökulmista (mm. teos, tekijä, katsoja, ryhmä). Kuvia tarkastellaan niiden erilaisissa yhteyksissä sekä erilaisia toimintatapoja hyödyntämällä. Erilaisia kuviin vaikuttavia tekijöitä tarkastellaan keskustelemalla ja kuvia tekemällä. Eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kokeillaan ja hyödynnetään tulkinnassa.

VUOSILUOKKIIN 3-6 LIITTYVÄT KÄSITTEIDEN AVAUKSET

19. Kuvailmaisun keinot

Kuvallisen tuottamisen keinoilla tarkoitetaan välineitä, materiaaleja ja tekniikoita, joilla kuvailmaisua harjoitellaan ja erilaisia kuvia tehdään.

20. Tuottamisen ja tulkinnan taidot

Kuvien tuottaminen ja tulkinta ovat rinnakkaisia ja toisiaan tukevia ulottuvuuksia kuvataideopetuksessa. Visuaalisen kulttuurin tuottamisen, välittämisen ja vastaanottamisen kysymyksiä käsitellään opetuksessa keskustelemalla ja kuvia tekemällä. Kuvallista työskentelyä ja muiden taiteenalojen toimintatapoja hyödynnetään myös tulkinnassa.

Kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria tarkastellaan erilaisista näkökulmista (mm. teos, tekijä, katsoja, ryhmä). Kuvia tarkastellaan niiden erilaisissa yhteyksissä sekä erilaisia toimintatapoja hyödyntämällä. Erilaisia kuviin vaikuttavia tekijöitä tarkastellaan keskustelemalla ja kuvia tekemällä. Eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kokeillaan ja hyödynnetään tulkinnassa.

21. Tieto- ja viestintäteknologia ja verkkoympäristöt

Tieto- ja viestintäteknologialla tarkoitetaan erilaisia digitaalisia medioita, ohjelmia ja laitteita, joita voidaan käyttää apuna kuvien ja muun tiedon käsittelyssä, tuottamisessa, muokkaamisessa, siirtämisessä, hakemisessa sekä viestinnässä ja vuorovaikutuksessa (esim. tietokone, puhelin, tabletti, piirtopöytä, kuvankäsittelyohjelma, pelikonsoli jne.). Erilaisia verkkoympäristöjä ovat esimerkiksi avoimet ja suljetut oppimisympäristöt sekä wikit, blogit ja muut sosiaalisen median palvelut.

VUOSILUOKKIIN 7-9 LIITTYVÄT KÄSITTEIDEN AVAUKSET

22. Kuvallisen tuottamisen taidot

Kuvien tuottaminen ja tulkinta ovat rinnakkaisia ja toisiaan tukevia ulottuvuuksia kuvataideopetuksessa. Visuaalisen kulttuurin tuottamisen, välittämisen ja vastaanottamisen kysymyksiä käsitellään opetuksessa keskustelemalla ja kuvia tekemällä. Kuvallista työskentelyä ja muiden taiteenalojen toimintatapoja hyödynnetään myös tulkinnassa.

Kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria tarkastellaan erilaisista näkökulmista (mm. teos, tekijä, katsoja, ryhmä). Kuvia tarkastellaan niiden erilaisissa yhteyksissä sekä erilaisia toimintatapoja hyödyntämällä. Erilaisia kuviin vaikuttavia tekijöitä tarkastellaan keskustelemalla ja kuvia tekemällä. Eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kokeillaan ja hyödynnetään tulkinnassa.